

HARAKAT IFODALOVCHI METAFORALARNING LINGVOPOETIK TALQINI (O'TKIR RAHMAT SHE'RIYATI MISOLIDA)

Maxammatova Feruza Olimovna,

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti

Markaziy Osiyo xalqlari tillari va madaniyati instituti mustaqil tadqiqotchisi,

Zarmed universiteti o'qituvchisi

FeruzaOlimovna 0105@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'tkir Rahmatning "Fasllar aylanar, tugamaydi she'r", "Oy to'lgan oqshom" she'riy to'plamlarida harakat va holat ma'nosini ifodalovchi metaforalar lingvopoetik jihatdan tahlil qilinadi. Harakat va holat ifodalovchi fe'llar nazariyasi keltirilib, ko'chim hosil qilgan leksik birliklarning semantik, badiiy emotsional – ekspressivligi, she'riy matnda obraz yaratuvchanligi va o'quvchiga estetik ta'sir doirasi ijodkor she'rlari misolida ochib beriladi.

Kalit so'zlar: semantika, harakat va holat fe'llari, poetik uslub, estetik zavq, emotsionallik, poetik ko'chim, jonlantirish.

ЛИНГВОПОЭТИЧЕСКАЯ ИНТЕРПРЕТАЦИЯ МЕТАФОР ДЕЙСТВИЯ (НА ПРИМЕРЕ СТИХОТВОРЕНИЯ УТКИРА РАХМАТА)

Аннотация. В статье представлен лингвопоэтический анализ метафор, выражающих движение и состояние, в поэтических сборниках Уткира Рахмата «Сменяются времена года, но стихотворение не кончается» и «Лунный вечер». Опираясь на теорию глаголов движения и состояния, авторы исследуют семантические и экспрессивно-эмоциональные характеристики лексических единиц, образующих данные образные выражения, а также их роль в создании художественных образов и эстетическое воздействие на читателя, иллюстрируя это примерами из творчества поэта.

Ключевые слова: семантика, глаголы движения и состояния, поэтический стиль, эстетическое наслаждение, эмоциональность, поэтическая фигура, олицетворение.

LINGVOEIC INTERPRETATION OF ACTION METAPHORS (BASED ON THE EXAMPLE OF UTKIR RAKHMAT'S POEM)

Abstract. This article presents a linguopoetic analysis of metaphors expressing motion and state found in O'tkir Rahmat's poetry collections "Seasons Turn, the Poem Never Ends" and "A Moonlit Evening". Drawing on the theory of verbs denoting motion and state, the study examines the semantic and expressive-emotional qualities of the lexical units that form these figurative expressions, as well as their role in creating imagery and their aesthetic impact on the reader, illustrated by examples from the poet's work.

Keywords: Keywords: semantics, verbs of motion and state, poetic style, aesthetic pleasure, emotionality, poetic figure, personification.

KIRISH. Ma'lumki, so'zlarni ko'chma ma'noda qo'llash adabiy asarning badiiy qiymatini oshirish bilan birga, tilimizning lug'at boyligini ham ko'rsatib beruvchi vostadir. Shu o'rinda ko'chimlar ichida eng faoli sifatida qaraluvchi metaforalarning o'z o'ri bor. Metafora tushunchasi antik davrdan buyon olimlarni qiziqtirib kelayotgan, keng ma'noda o'rganiluvchi termin sifatida qaraluvchi tafakkur hodisasidir. Metaforaga "Tilshunoslik terminlarining izohli lug'ati" da quyidagicha ta'rif berilgan: metafora - (yu. metaphora) ko'chirish. Bir predmetning nomini boshqa predmetga biror tomondan o'xshashligini e'tiborga olib ko'chirish. Metafora so'zning yangi ma'nolari hosil qilishda qatnashadigan omil. Masalan, *tarvuzning kosasi* [1, 63]. "Adabiyotshunoslik terminlarining izohli lug'ati"da esa metaforaga predmetlar o'rtasidagi o'xshashlikka asoslangan poetik ko'chim sifatida qaraladi [15, 180]. Bu keltirilgan ma'lumotlarni o'zaro solishtirilganda, metaforalarni tilshunoslik lug'atni yangi so'z bilan boyituvchi manba sifatida qarasa, adabiyotshunoslik fani badiiy obraz yaratuvchi omil sifatida qaraydi. Har ikki fan kesishuvi o'rtasida yuzaga kelgan lingvopoetik jihatdan metaforalar o'rganilganda, kontekstda o'xshashlik asosida shakllangan lingvistik birliklarning badiiy estetik vazifasini tahlil qilishga qaratiladi. Asoslangan ilmiy manbalarda keltirilishicha, tilshunoslikda ko'chma ma'no turlari, adabiyotshunoslikda istiora deb nomlanib o'rganiluvchi metaforalar lirik turda imkoniyatlari kengayadi [15, 180]. "Qisqargan o'xshatish" sifatida o'rganilayotgan metaforalar so'z birikmasi va gap tarkibiga kirganda o'zining badiiy estetik imkoniyatlarini ko'rsata oladi. Ma'lumki, she'riyat – inson qalbiga qisqa satrlar bilan kirib boradigan eng nozik tuyg'ularni ifodalay olishga imkon beradigan vosita. Bu imkoniyat lingvistik birliklar orqali verballashadi. Ijodkor voqelikni shunday tasvirlashi kerakki, o'quvchi uni o'qiganda estetik zaq'v olishi bilan birga, to'g'ri tanlovni ham qila olsun. Bu esa ijodkor tominidan to'g'ri tanlangan mavzu va uni ifodalab beruvchi lingvistik birliklarga bog'liq. Shu boisdan shoir she'r matnining estetik zavqini oshirish uchun metaforalardan keng foydalanadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR.

O'zbek tilshunosligida metaforaga doir bir qator ilmiy izlanishlar, tadqiqot ishlari amalga oshirilgan. Mazkur tadqiqotlarda metaforalar turli xil aspektlarda o'rganilgan. Metaforaning semantik tabiati, obraz yaratishdagi o'ziga xos xususiyati, emotsional – ekspressivlikni yuzaga chiqarish imkoniyatlari atroflicha yoritilgan. Biroq, harakat va holat

ma'nosini ifodalovchi metaforalarning aynan lingvopoetik jihatdan muayyan ijodkor poetik tafakkuri bilan bog'liq holda maxsus tadqiq etilishi yetarli darajada yoritilmagan.

Shu nuqtayi nazardan, O'tkir Rahmat poetik dunyosida shakllangan harakat ma'nosini ifodalovchi metaforalar ilmiy qiziqishni uyg'otadi. Ijodkor poetik mahoratini aniqlashda harakat ifodalovchi metaforalarni lingvopoetik jihatdan tadqiq qilish, lingvistik birliklarning konteks ichida shakllangan emotsional – ekspressiv va badiiy estetik imkoniyatlarini ochishga yordam beradi. Nazariy ma'lumotlarga tayanilganda, metaforalar narsa, belgi yoki harakatga xos atamaning (so'zning) o'zaro o'xshashligi bilan boshqa belgi, narsa, harakat haqidagi tushuncha uchun ham qo'llanishi, shu tushunchaning nomga o'tishi (aylanishi)dan yuzaga keladi [14,221]. Ushbu ma'lumotda keltirilgan *narsa* – ot so'z turkumi, *belgi*- sifat so'z turkumi, *harakat*- fe'l so'z turkumi ma'nolarini ifodalaydi va yangi ma'no hosil bo'lishida ishtirok etuvchi omil vazifasini bajaradi.

Paradigmatik nuqtayi nazardan, fe'l invariant ma'noga ko'ra tasnif qilinadi.

Bunga muvofiq *harakat* (faoliyat), *holat*, *xususiyat*, *munosabat* fe'llariga ajratiladi.[3,26] Holat fe'llari yuzasidan alohida tadqiqot ishlari olib borgan tilshunos Rasulov tilning bu grammatik sathiga quyidagicha izoh beradi: “o'zbek tilidagi holat fe'llari obyektiv asosiga ko'ra tabiat va jamiyatdagi, o'simliklar va hayvonot olamidagi inson fiziologiyasi va psixologiyasi bilan bog'liq muayyan jarayonlarni o'z ichiga oladi” [9,18]. Tilshunos Rasulov tabiat, jamiyat uning markazida turgan insonning fizilogik va psixologik holatini nazarda tutgan bo'lsa, fransuz tilshunosi Sh. Balli “holat biz tomondan bevosita harakat ketidan ergashuvchi sifatida idrok qilinadi” [13,52] ya'ni harakatdan keyin yuzaga kelgan holatga diqqat qaratadi. Umuman olganda, insonlarning ichki holati, narsa va hodisalarning bir holatdan ikkinchi bir holatiga o'tishi inobatga olinadi. Masalan, *qo'rqmoq*, *quvonmoq* – insonning ichki holati, ma'lum bir harakatdan keyin yuzga kelgan holat, *muzlamoq* – suyuqlikning qattiq holatga o'tishi.

Muhamedova S. “O'zbek tilida harakat fe'llarining semantikasi va valentligi” monografiyasida harakat fe'llari: “borliqdagi jamiki jonli va jonsiz narsalarning turli yo'nalishlarda va usullarda amalga oshirgan harakatlari” degan ta'rifni berar ekan” jonli va jonsiz narsalarning jismoniy harakatiga e'tibor qaratadi [2, 53].

Harakat va holatni ifodalovchi leksik birliklar 1- jadvalda umulashtirilgan.

1-jadval Harakat va holat ma'nosini ifodalovchi fe'l so'z turkumiga doir leksik birliklar

Harakat fe'llari	Leksik ma'no turlari	Holat fe'llari	Leksik ma'no turlari
Yurmoq, kelmoq	Yurish harakat fe'llari	Sevmoq, qayg'urmoq	Ruhiy holat fe'llari
Kesmoq, chizmoq	Jismoniy faoliyat fe'llari	Uxlamoq, muzlamoq	Fiziologik holat fe'llari
Gapirmoq,baqirmoq	Nutqiy faoliyat fe'llari	Bor bo'lmoq, yashamoq	Mavjudlik va davomiylik holati
Pishirmoq, yaratmoq	Mehnat va ijod faoliyat fe'llari		

Tilshunoslikda leksemalarga aosiy e‘tiborni nazariy shakllanishiga qaratiladi. Badiiylikda esa, “nutqqa obrazlilik ekspressiv bo‘yoq berish niyatida narsa va hodisalar o‘rtasidagi o‘xshashlikka asoslanib, so‘z va iboralarni ko‘chma ma’noda ishlatilishi”ga e‘tibor qaratiladi [11, 68]. Harakat va holat fe‘llari insonning ichki va tashqi ruhiy olami, voqealikni tasvirlab beruvchi leksik birliklarlar bo‘lib, badiiy matnda bu jarayonlarni obrazli tasvirini yaratishda muhim lingvopoetik vosita bo‘lib xizmat qiladi. Umumiste’molda bo‘lgan leksemalar ayrim holatlarda voqealikni tasvirlovchi, insonning nozik his - tuyg‘ularini, olam manzaralarini aniq tasvirlab berish imkoniyati cheklangan. Nazariyada bu imkoniyat metaforalarga yuklatilgan.

Harakat va holat fe‘llarining semantik xususiyatlari nazariy jihatdan o‘rganilgach, ularning lingvopoetik imkoniyatlari badiiy matnda kuzatish ehtiyoji yuzaga keladi. Chunki harakat va holat ma’nosini ifodalovchi leksik birliklar o‘z semantik sathidan siljiydi, konnatativ ma’noni yuzaga keltirib, badiiy obraz yaratish, ma’noni qavatlash, nutqning ekspressivligini kuchaytirish bilan birga, ijodkorning individual poetik mahoratini ko‘rsatuvchi vosita bo‘lib xizmat qiladi. Shu nuqtayi nazardan, O‘tkir Rahmat she’riyati harakat va holat ma’noni ifodalovchi metaforalarni lingvopoetik jihatdan kuzatish imkoniyatini beruvchi manba bo‘lib xizmat qilishi mumkin.

O‘tkir Rahmat she’riy kontekstida qo‘llanilgan *harakat* va *holat* ma’nosini ifodalovchi metaforalarni semantik jihatdan quyidagi guruhlariga bo‘lib o‘rganish mumkin:

I. Vaqt ma’nosini ifodalovchi harakat va holat metaforalari:

Kun *pildirab ketmoqda*,
Irmoqlarni yetaklab.
Qayga nima eltmoqda,
Kimni u borar yo‘qlab? [8, 74]

“O‘zbek tilining izohli lug‘ati”da *pildiramoq* fe‘li ko‘p holatda bolalarga xos harakat bo‘lib, mayda qadam bilan tez, shoshim yurish semasini ifodalanilishi keltirilgan [6,719]. Mazkur misrada bolalarga xos bo‘lgan harakat vaqt konsepti ma’nosini ifodalovchi *kun* leksik birligiga nisbatan qo‘llanilib, metaforik ko‘chim yuzaga kelgan. Lingvopoetik nuqtayi nazardan qaralganda, ijodkor *tez o‘tmoqda*, *ketmoqda* kabi umumiste’molda bo‘lgan leksemalardan foydalanmay, badiiy ekspressivligi kuchli bo‘lgan *pildiramoq* leksemasidan foydalanishi vaqtning o‘tishi mavhum bo‘lgan tushuncha o‘quvchi tasavvurida aniqlashadi va sezib - sezdirmay tez o‘tayotgan vaqt obrazli tarzda tasvirlanadi. Tasvir zamirida mantiqiy o‘xshashlikning yuzaga kelishi bilan birga, o‘quvchiga estetik ta’sir o‘tkazish vazifasini ham ifodalaydi.

Yuqoridagi baytda ijodkor kun konseptini harakat fe‘llari bilan obrazli tasvirlagan bo‘lsa, keyingi baytda holat fe‘li bilan birikma hosil qilishi orqali metaforalarning matn ichida keng imkoniyatli ekanligini ko‘rsatadi:

Toliqadi kun charchab,
Mizg‘ib olgisi kelar.

To‘xtatib bo‘lmas zo‘rlab,

Borliq qayga intiliar. [8, 79]

Mazkur baytda keltirilgan *toliqadi*, *charchab* sinonim sifatida kelgan holat fe‘llari *kun* leksemasiga nisbat berilib, insonning ruhiy holatiga xos bo‘lgan umumiste‘moldagi leksemalar mavhum bo‘lgan tushunchani o‘quvchi ongida tirik mavjudod sifatidagi badiiy obrazini yaratadi. *Mizg‘ib olgisi* kelar sintaktik qurilmasi xuddiki inson sifatida dam olishga ehtiyoji bordek tasvirini ta‘minlagan.

Yuqorida ikki baytda kelgan *pildirab ketmoq*, keyingi baytning birinchi misrasida kelgan *toliqadi*, *charchadi* leksemalari metaforik ko‘chimni shakllatirib, uning ko‘rinishi sifatida qaralgan jonlantirish [10,77] tasviriy ifodasini yuzaga keltirgan. Ijodkorning o‘ziga xos poetik mahoratini shakllanishiga xizmat qilgan.

II. Tabiatga xos harakat va holatni ifodalovchi metaforalar:

Qushlarga jon kirib qolar nogahon,

Sayrashib bog‘chani ko‘tarar boshga.

Quyosh ham *sudralar* o‘z uyi tomon,

Holi yo‘q o‘tgan kun holing so‘rashga.... [8,77]

“O‘zbek tilining izohli lug‘ati”da *sudralmoq* – yerdan uzmay, ko‘tarmay sirpantirib tortmoq, surgamoq [5,752] ma‘nolarida kelgan bu leksema jonli, jonsiz narsa va insonlarga nisbatan ishlatiladi, ushbu misrada harakat metaforasining asosiy ifodalanuvchisi hisoblangan. Ijodkor bu leksemani quyoshga nisbat berib, undan yerning aylanishi natijasida quyoshning sekin ufq sari botishini obrazli tasvirlashda foydalangan. Lingvopoetik jihatdan, *sudralmoq* fe‘li insonning kun davomida qilgan mehnati natijasida charchashi va tabiatning esa to‘xtovsiz harakatda ekanligini, ular o‘rtasidagi bog‘liqni ta‘minlagan. Keyingi misrada kelgan “*Holi yo‘q o‘tgan kun holin so‘rashga*” misrasi orqali uyg‘unlashtiradi. Misralarda keltirilgan *sudralmoq*, *bosh ko‘tarmoq*, *holing so‘ramoq* leksemalari orqali tabiat jonlantiriladi. Kunning botishini oddiy astranmik hodisa emas, balki badiiy estetik voqeylik sifatida tasvirlaydi.

Keyingi to‘rtlikda quyoshga nisbat berilgan holat fe‘llaridan foydalanish oraqli ijodkorning o‘ziga xos poetik mahoratini kuzatish mumkin.

Kecha bunda gullagan bahor,

Ertaga qish qilar hokimlik.

Bulutlarni surib nariga

Jilmayar goh quyosh ham bir qur. [8, 77]

Mazkur to‘rtlikning oxirgi misrasida kelgan *jilmayar* leksemasi insonlarga xos ruhiy holat bo‘lib, osmon jismi bo‘lgan quyoshga nisbat berilishi jonlantirish orqali metaforik ko‘chimni yuzaga keltirgan. Ijodkor quyoshning jilmayishini, bulutlar orasidan sekin –asta chiqib kelishini obrazli tasvirlagan.

Birinchi to‘rtlikda quyoshning *sudralishi* leksemasi orqali harakat metaforasi yuzaga kelgan bo‘lsa, keyingi to‘rtlikda *jilmayar* leksemasi orqali holat metaforalari shakllangan, har ikki holatda ham tabiat jismlari insonlarga xos jonlatirilmoqda, bu voqealanish relistik

jarayondan chekinib, poetik tafakkur mahsuliga aylangan. Misralarda keltirilgan harakat va holat metaforalari inson ruhiy va jismoniy holati tabiat hodisalari bilan uyg‘unlashtirilib, badiiy matnning falsafiy talqini va estetik ta’sirini kuchaytirish vazifasini bajargan.

III. Ruhii holat ma’nosini ifodalovchi metaforalar.

Baxt *boqadi* bizga naridan,
Dardni “ket” deb shoshirolmaymiz.
Bu dunyoning tashvishlaridan,
Ko‘nglimizni yashirolmaymiz. [8, 85]

To‘rtlikning birinchi misrasida kelgan *boqadi* leksemasi metaforik harakatni ifodalab, shaxsga xos sifatida gavdalantirilgan. Aslida *boqadi* leksemasi qaradi leksemasining sinonimi bo‘lib, insonga xos harakat fe’li. Baxt esa mavhum tushunchali ot so‘z turkumiga mansub leksema. *Baxt boqadi* so‘z birikmasining shakllanishida *boqadi* leksemasi o‘z semantik ma’nosidan siljigan poetik ekspessiv yukini olgan.

Lingvopoetik jihatdan tahlil qilinganda, *baxt boqadi bizga naridan* misrasidagi ko‘chim semasiga ko‘ra, hali baxtga erishilmaganlik mavhum tushunchasi oydinlashadi.

Qaydanam ko‘nglimga berdim ro‘yxushlik,
O‘zimni men o‘zim qildim ovora.
Gohida baxt *kulib*, goh dilda g‘ashlik,
Bu olam ichida kezdin nachora. [8, 209]

Mazkur baytda ruhiy holatni ifodalovchi baxt konsepti bilan birikib kelgan *kulib* leksemasi insonga xos bo‘lgan holat semasini ifodalovchi fe’l, she’riy kontekstda denotativ ma’nosidan chekinib, konativ ma’noni ifodalaganligi sababli metaforik ko‘chimni yuzaga keltirgan. *Kulib* leksemasi insonga xos fiziologik holat bo‘lib, baxt leksemasi bilan birikib jonlashtirish tasviriy vositasini yuzaga keltirgan. Lingvopoetik jihatida shundaki, insonning ichki kechinmalari, hayotdan olgan ruhiy iztiroblari, hayotiy tajribalari, o‘z - o‘ziga beradigan daldalari metafora orqali badiiylashtirilgan. Shoir mavhum tushuncha ifodalovchi baxt konseptiga harakat va holat ma’nosini ifodalovchi leksemalarini biriktirishi orqali she’rning estetik qiymatini oshirgan va o‘ziga xos poetik individualligini ko‘rsata olgan. Shu bilan birga mavhum tushunchalarni jonlantirishi orqali va harakat va holat semali leksemalarni ko‘chim shakli ifodalaganligi sababli she’riy matnning badiiy – ekspessivligini oshirgan.

IV. Hayot va taqdir ma’nolarini ifodalovchi harakat va holat metaforalari.

Oqib ketmoqda dunyo,
Boqib o‘tmoqda dunyo
Kun- tunning qotilidek,
Ashaddiy yuho go‘yo. [8, 80]

Mazkur poetik parchada *oqmoqda*, *o‘tmoqda* leksemali harakat fe’llari asosida metaforalari orqali dunyo va vaqt haqida falsafiy mushoda yuritilgan. O‘zbek tilining izohli lug‘atida oqmoq - suyuqlikning past tomonga qarab uzluksiz, surunkasiga harakat qilishi ma’nosida berilgan [4,507]. *Oqib o‘tmoqda dunyo* birikmasida *oqmoq* leksemasi o‘z ma’nosidan siljib, mavhum ma’no ifodalovchi dunyo konseptiga nisbat berilib, vaqtning

to‘xtamasligi va ketgan vaqt hech qachon qaytib kelmasligini ma’nosini ifodalovchi ko‘chma ma’noni shakllantirgan. Lingvopoetik tomondan qaranganda, inson umrining to‘xtovsiz o‘tayotganligini, uni to‘xtashning imkonsiz e’kanligini anglatmoqchi bo‘ladi shoir. Ikkinchi misrada *boqib o‘tmoqda dunyo* sintaktik birikmasidagi *boqib* leksemasi *qaramoq* leksemasining poetik kontekstda ifodalanuvchi sinonimi bo‘lib, birikma tarkibida ko‘chma ma’noni ifodalamoqda. Hayotning o‘tkinchi ekanlini his qilgan inson shunchaki kuzatuvchi vazifasini bajarayotganligini shoir *boqib* leksemasi orqali o‘quvchiga anglatmoqchi. Har ikkala misrada ham ko‘chma ma’noni ifodalovchi leksemalar metaforaning jonlantirish ko‘rinishini shakllantirgan.

XULOSA.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, O‘tkir Rahmat she’riyatida ifodalangan harakat va holat fe’llari ijodkor poetik tafakkurida badiiylikni yuzaga chiqaruvchi vositalardan biri sifatida ko‘rish mumkin. Lingvopoetik jihatdan tahlil qilingan she’rlarda qo‘llangan vaqt ma’nosini ifodalovchi *kun pidirab, kun toliqdi*, tabiatga xos metaforalar *quyosh sudralmoqda, quyosh jilmaymoqda*, ruhiy holat ma’nosini ifodalovchi *baxt boqadi, baxt kuladi*, holat va taqdir ma’nolarini ifodalovchi *dunyo oqmoqda, boqib o‘tmoqda* kabi harakat va holatni ifodalovchi leksemalar ko‘chma ma’noda qo‘llanilib, chuqur falsafiy mazmun kasb etgan. Shu bilan birga semantik traspormatsiya natijasida leksemalarning ma’no sathi kengayadi va mavhum tushunchalarni aniq anglash imkoniyat yaratiladi. Ko‘chma ma’noda qo‘llangan harakat va holatni ifodalovchi fe’llar ko‘chimning bir ko‘rinishi sifatida qaraluvchi jonlantirish tasviriy vositasini shakllantirgan.

Umuman olganda, O‘tkir Rahmat ijodidagi harakat va holat ma’nosini ifodalovchi metaforalar badiiy estetik vazifani bajarishi bilan birga ijodkorning poetik tafakkurida shakllangan hayot va dunyo, vaqtning to‘xtamasdan o‘tishi, har bir lahzaning o‘tkinchi ekanligini ko‘rsatuvchi, falsafiy mushohadasini anglatuvchi vosita sifatida xizmat qilgan. Harakat va holat ma’nosini ifodalovchi metaforalarga lingvopoetik jihatdan yondashish esa, lug‘at boyligimizdagi so‘zlarning badiiy estetik ta’siri, emotsional - ekspressivlik dorasi, voqeylikni tasvirlashdagi o‘rnini o‘rganishga imkon beradi. Chunki adabiyotshunoslik — so‘zning san’atini, tilshunoslik — so‘zning mag‘zini chaqadi [2,264], bu ikki fanni hamma vaqt birlikda kelishi til boyligini ko‘rsatishi bilan bir qatorda, milliylikni ham ko‘rsatuvchi omil bo‘lib xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Hojiyev A. Tilshunoslik terminlarining izohli lug‘ati. –Toshkent, 2002. B. 63. (Hojiyev A. Explanatory Dictionary of Linguistic Terms. – Tashkent, 2002. P. 63.)
2. Мухамедова С. Ўзбек тилида ҳаракат феълларининг семантикаси ва валентлиги. , – Toshkent, – 2013. Б.53. (Mukhamedova S. Semantics and valency of verbs of action in the Uzbek language. , – Tashkent, – 2013. P.53.)

3. Nurmonov A., Mahmudov N. O‘zbek tilining nazariy grammatikasi: O‘quv qo‘llanma. – Toshkent, 2007. B.26. (Nurmonov A., Mahmudov N. Theoretical Grammar of the Uzbek Language: A Study Guide. – Tashkent, 2007. P. 26.)
4. O‘zbek tilining izohli lug‘ati. III jild. – Toshkent, – 2022. B. 507. (Explanatory Dictionary of the Uzbek Language. Volume III. – Tashkent, 2022. P. 507.)
5. O‘zbek tilining izohli lug‘ati. IV jild. – Toshkent, – 2022. B. 752. (Explanatory Dictionary of the Uzbek language. Volume IV. – Tashkent, – 2022. P. 752.)
6. O‘zbek tilining izohli lug‘ati. VI jild. – Toshkent, – 2022. B. 719.(Explanatory Dictionary of the Uzbek language. Volume VI. – Tashkent, – 2022. P. 719)
7. O‘tkir Rahmat. Fasllar aylanar, tugamaydi she‘r. – Toshkent, -2021. B.80 (Utkir Rahmat. Seasons Turn, the Poem Never Ends. – Tashkent, 2021. – P. 80.)
8. O‘tkir Rahmat. Oy to‘lgan oqshom.– Toshkent, –2022, B.85.
9. Rasulov R. O‘zbek tilida holat fe‘llari va ularning obligator valentliklari. – Toshkent, Fan, – 1989, B. 18.
- 10.Йўлдошев М. Бадий матн ва унинг линвопоэтик таҳлил асослари. –Тошкент, 2007- B.77.
- 11.Sultonsaidova S., Sharipova O‘. O‘zbek tili stilistikasi. O‘quv qo‘llanma. –Toshkent, – 2009 B. 68.
12. Umurov Hotam. Adabiyotshunoslik nazariyasi. Darslik. – Toshkent, 2004 – b.
- 13.Балли Ш. Общая лингвистика и вопросы французского языка., –Москва 1955, – С. 52-53.
- 14.Ўзбек тили лексикологияси. Дарслик. –Тошкент, – Б. 221
- 15.Хатамов Н., Саримсаков Б. Адабиётшунослик терминларининг русча – ўзбекча изоҳли луғати. Тошкент. –1979. Б 180.